

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasiilo jugoslovanskega učiteljstva

Vse pise, v oceno polane knjige itd. je pošiljati samo na nasledov:

Uredništvo Učiteljskega Tovarisa v Ljubljani, Franciškanov ul. 6.

Rokopisov ne vračamo.

Vse pošiljave je pošiljati franko.

Učiteljski Tovarish izhaja vsako sredo pop. Ako je to an praznik, izide list dan pozneje.
Vs. let. velja . . . 30.- K
od leta . . . 15.- "
Št. t. t. . . 7.50 "
osamezna številka po 60 vin.

Za reklamne novice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 60 vin za vsako petil-vrsto. Prilog. stanejo poleg pošiljine 3.- 45 K.

Telefon uredništva št. 312.

Za oznanila je plačati od enostolpne petil-vrste, če se tiska enkrat . . . 90 vin.
" " " dvakrat . . . 80 "
" " " trikrat . . . 50 "
za nadaljnja izvršenja od petil-vrsto po 40 vin.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna.

Članstvo Zaveze jugoslovanskega učiteljstva ima s članarino tudi že plačano naročnino, torej ni treba članstvu naročnine posebe plačavati.

Naročnino, reklamacije, t. j. vse administrativne stvari, je pošiljati samo na nasledov:

Upravništvo Učiteljsk. Tovarisa v Ljubljani, Mestni trg št. 17/III.

Poštni šekovni nrad št. 11.197.

Reklamacije so proste poštnine.

Proti možem starega režima in starega duha!

Naša nova država SHS je krščena za „demokraško“. Če je pa v resnici demokraška, bomo razvideli šele iz dejanj in iz postopanja njenih vlad: če one in možje na njih prav umevajo umetnost demokraškega vladanja in postopanja z ljudmi!

Moment, v katerem se bo presojal v tem oziru resort ministrstva in poverjeništev za uk, je nastopil sedaj, ko bo predložen načrt za nov šolski zakon.

Demokratizem tudi zahteva, da o tako važnem zakonu niti ne sklepa sama vlada in parlament, temveč je pri tako vplivnem zakonu upravičena izrekanje svoje mnenje vsa naša javnost in je sklepanje o končno veljavnih zakonitih določilih tega zakona le naloga našega ljudskega zastopstva.

V šolski organizaciji, izvedeni na podlagi šolskega zakona, pa leži temelj in prvi pogoj za demokraško obliko in ureditev šolstva.

Radikalno je pomesti z dosedanjim birokratizmom, in pasti morajo vsi birokratski predsodki pri reševanju posameznih vprašanj, ki bi se opravičevali z enakim postopanjem v preteklosti in sklicevali na avstrijske zakone in odredbe.

Vsako vprašanje je reševati z ozikom na pravičnost in ne oziraje se na postopanje v preteklosti, na birokratske pomisleke in zapreke; upoštevati je pri mnogih vprašanjih izrednih sedanjih razmer; krivice iz preteklosti je brezobzirno poravnati; postavljati se je na stališče pravice in vedno upoštevati željo prisilca in njegove koristi: ker od sedaj je korist naših poedincev tudi korist in udobnost naroda.

V naših pisarnicah naj izginejo prejšnje manire in prejšnji duh, in kjer to ni mogoče brez padca posameznih mož, naj padejo tudi ti možje.

Stari sistem in duh mora pasti!

Velja naj načelo, da se nikomur ne deli več (po avstrijsko) miloščin, temveč, da se v pisarnicah dele državljano edino njihove pravice. Zato ni tajnosti, ampak sme vsakdo vedeti, kaj se godi v državnih pisarnicah, sme vedeti

kaj se godi v šolskih korporacijah in o čem se razpravlja v šolskih zastopilih.

Eni avstrijski maniri se moramo izogniti in jo moramo odpraviti, tej namreč, da se iz resorta odredbenim potom obide zakonite določbe, sklepe in načela šolskih zastopnikov ali izvoljencev.

V Avstriji nam je bila narodna ravnopravnost in so nam bile narodne pravice v zakonih zajamčene, a so nam jih vzeli z različnimi odredbami iz resorta. Principi in načela naj bodo izraženi v zakonu, in odredbe naj bodo le izvršitev in izpolnjevanje teh načel. Vsako načelno vprašanje naj se pa reši le v sporazumu z mnenjem večine prizadetih strank — proti njihovi volji pa nikdar!

Tako mi razumemo odpravo birokratizma in uvedbo demokraškega vladanja!

Moderni nazori o organizaciji in reorganizaciji šolstva bodo pri nas še potrebovali boj in borbe, preden si bodo priborili veljavo in upoštevanje. Otresti se je treba sprva še avstrijskega duha in nazorov, ki še globoko koreninijo v merodajnih vrstah.

Naša svoboda je bila priborjena doma še s premalimi žrtvami in še prelahkim potom. Prehod je bil premalo izrazit in prelahak. Potreba bi bilo domače socialne revolucije, ki bi zasekala globok prepad med staro Avstrijo in med sedanjostjo, ki bi privedla radikalne elemente v šolski upravni do ponovne veljave, kateri bi brezobzirno pomedli z vsem zastarelim. Z radikalnimi možmi bi morali z vsjo elementarno silo zavladati novi, moderni nazori!

Tako bo pa potreba še borbe, in pasti bo moral med nami še marsikateri „Avstrijec“ po duhu in svojem delu v uradu, preden poderemo do popolnosti sistem prejšnjega vladanja.

Brezobzirno bo potreba nastopiti zoper vsakogar, ki se iz konservativnosti ne more otresti starega duha in ki se bo upiral novim nazorom. Osebe so pri nas še vedno, s katerimi se je ugnezdil stari duh v našo upravo, ker so znale te osebe

zasesti najvažnejša vplivna mesta, na katerih hočejo sedaj vladati — preziraje „pedrejeno“ večino.

Proč z vsemi, kar diši po avstrijsko, to bodi geslo za našo bodočnost!

Pretvoritev učit. društev v Franciji v sindikat.

Zveza francoskega učiteljstva „La Fédération des amicales d'instituteurs et institutrices“, ki šteje 120.000 organiziranih učiteljev in učiteljic, je septembra meseca p. l. sklepala o tem, da se prenese na popolnoma sindikalni podlagi in spoji z glavnim sindikatom uradništva. A to se ni še izvršilo.

Zaradi tega je bil sklican še en kongres zastopnikov zveze vseh društev dne 27. decembra p. l., na katerem se je ponovno razpravljalo o tem vprašanju. Toda sedaj ni bilo več važno vprašanje pretvoritve Uduženja v sindikat, ker so se za to zedinili že prej vsi zastopniki, temveč se je razpravljalo le o principu učiteljskega sindikata k sindikatu uradništva. Končno so po dolgi debati bili sprejeti — s 154 glasovi proti 50 glasovom in 34 neglasujočim — sledeči predlogi:

1. da se Uduženje pretvori v sindikat najpozneje do 1. marca 1920;
2. da se poizkusi doseči sporazum in združenje tudi z učiteljskim sindikatom, ki je že dosedaj obstojal (a ni bil včlanjen v Uduženju);
3. vzdrži se dosedanj pripravljani odbor v Franciji do novega kongresa, ki se ima vršiti o Veliki noči, in ki naj odloča o tem: ako se Uduženje spoji z glavnim sindikatom uradništva ali ne?

DRAGO HUDE:

Stališče črnogorskega učiteljstva napram načrtu šolskega zakona.

Dne 8. in 9. novembra 1919 je imelo „učiteljsko uduženje Cetinjskog okružja“ izvanredno sejo, na kateri je zavzelo stališče napram novemu načrtu šolskega za-

kona od prosvetnega odbora. To svoje stališče je objavljeno v 46 strani broječi brošuri „Pregled (ocena, izmjene i dopune) učiteljskog uduženja Cetinjskog okružja“.

Ze meseca septembra l. l. sem v „Učit. Tovarisu“ poudaril, da je načrt prosvetnega odbora za nekatere pokrajine naše domovine toliko previsok, kolikor je za druge prenizek, zato se ne čudimo, da v stališču črnogorskega učiteljstva ne najdemo nikakršnih ugovorov proti tem glavnim napakam novega načrta, in sicer proti:

1. krajnim šolskim svetom,
2. ponavljalni šoli in
3. slavnostim koncem šolskega leta.

Črnogorsko učiteljstvo v početku brošure mnogo hvali prosvetni odbor trdeč, da je to „delo pravednog rada i plod pravde . . .“ in dalje: „Državnik, koji je radio na ovom projektu, rukovodjen je bio najsavestnijim idejama, iz kojih provisuje u osnovici samo pravda . . .“ kajti črnogorski tovariši, kakor tudi mi vsi, uvidijo najglavnejši napredek šolstva in učiteljstva, da se dajo učiteljstvu tiste gnotne pravice, kakor ostalemu drž. uradništvu.

S stališča gnotnega izboljšanja razumemo hvalo in odobravanje črnogorskega učiteljstva za načrt prosvetnega odbora.

Ako bi črnogorski učitelji danes zavzemali svoje stališče, gotovo ne bi pisali kakor beremo v tej brošuri: „ . . . Mora se priznati i to, da je ovaj projekt plod najnaprednijih i najsavremenijih državnika, koje je rukovodila najplemeniteja i najpatriotskija namjera riješenja jednog tako važnog pitanja i to na savremenoj osnovi, čime bi spasli stalež od partijskih trzavica, a posvetili ga izključivo službi svoga naroda,“ in zopet dalje: „Ako taj isti državnik bude toliko močan i uvidjevan, da na temelju načela pravde, kojima diše ovaj projekt, reguliše sadanje činovničke plate, riješiče legalnim putem najteži problem unutrašnje politike . . .“, kajti naša najnovejša izkušnja nas uči, da ta „najsavremeniji državnik“ nima toliko moči, da bi nas samo uvrstili med drž. uradnike.

pa bo za 2. štev. te stopnje izbrati živahnije sestavke iz prirodopisa in prirodoslovja.

Tretja stopnja je brez dvoma najboljša. Ta stopnja posveča II. del higijeni. To je nov del, ki ga v dosedanjih berilih in citankah nisem našel. Gotovo bo ta del v naslednjih številkah obsežnejši. Šolski zdravniki bodo tudi radi kaj prispevali. V tem delu je tudi »Balada o sv. Martinu«; moje mnenje je, da bi to balado lahko obsegal etični del. Zemljepisni in zgodovinski del je v prvi številki II. in III. stopnje še nekako splošen. Za sedaj je bilo to potrebno, gotovo pa nas bo ta del v prihodnjih številkah podrobneje seznanjal z našo ožjo domovino ter nam pripovedoval o sončni Goriški, o tožni Istri in lepi Vipavski dolini.

Vse tri stopnje končajo z »Lepo našo domovino« in »Narodno himno«.

Ko sem pregledal vse tri stopnje, se mi je zdelo, da je prehod s I. na II. stopnjo občutnejši, ko z II. na III. Ali je potrebno, da se prehod z ene stopnje na drugo občuti? Moje mnenje je, da čim bolj se ga oblaži, tem laže je otrokom. V III. stopnji sem čital »Spomin na Prešerna«. Tega sem se zelo razveselil, kajti prepričan sem, da nam bodo naslednje številke, a ne samo III. stopnje, prinesle

LISTEK

ANTON SKALA:

Šolski list

I., II. in III. stopnja.

Štev. I., uredila L. Černež, Andr. Rapè in Pavel Flerè.

Ko so minevale letos božične počitnice, je izšel »Šolski list«. Razveselili smo se ga vsi, tako učitelji kot otroci in gotovo tudi starši, da bodo že enkrat njih ljubljenci tudi s knjigo in ne le z zvezki hodili v šolo. Križ je bil doslej, ker kdor ni hotel uporabljati prejšnjih šolskih knjiz, si je sam moral pomagati. Zdaj pa smo se oddahnili vsi. »Šolski list« leži pred nami kar stopnevale: prva, druga in tretja stopnja. Nam je olajšano pripravljane, poučevanje, otrokom pa razumevanje in učenje.

Kar po vrsti sem si ga ogledal, razgrnil sem vsa tri kazala, da mi vani pogled odpro. Prva stopnja ni razdeljena; drug za drugim, brez presledka se vrsti 66 berilnih sestavkov. Ker je pri vsakem sestavku tudi ime sestavilca, mi priča ta stopnja o izvanredni plodovitosti L.

Černeja: 31 do 66. Pogledam, kdo je to stopnjo uredil; takoj se mi je razjasnilo in razumel sem težak položaj urednika. Z listom se je bilo treba podvizati, snovi je primanjkovalo in urednik si je sam pomagal, kakor je običaj tudi pri mnogih drugih listih.

Druza stopnja je razdeljena na šest delov, ki jih je urednik tiho zaznamoval z rimskimi številkami od I. do VI. V notranjosti pa nosi ta stopnja napise: Prvi del itd. — Tudi tretja stopnja je razdeljena na šest delov. Ti deli so na platnicah imenovani: I. Etični del, II. Higijena, III. Prirodopis, IV. Prirodoslovje, V. Zemljepis, VI. Zgodovina. V notranjosti pa tudi ta stopnja nosi le napise: Prvi del itd. Ta način predelavanja snovi je gotovo še prehodni. Iz teh prvih številk posnamem namreč, da še ni določeno, katera imena bodo nosili posamezni deli v novih šolskih knjigah. Urednika II. in III. stopnje sta imela več sotrudnikov, o tem pričajo imena pod sestavki, ki jih je v II. stopnji 90, v III. pa 65. Sestavki v vseh treh stopnjah so z malo izjemo plod učiteljstva. Od neučiteljev sem našel Otona Zupančiča v I. stopnji enkrat, v II. stopnji šestkrat, v III. stopnji štirikrat, med tem šestkrat kot ugankarja. Poleg imenovanega sem našel po enkrat

ali dvakrat: Drag. Ketteja, Simona Jenka, Simona Gregorčiča, Ivana Cankarja, A. Medveda, Fr. Levstika, A. Aškerca, J. Stritarja, L. Pesjakovo, J. Jurčiča pa sem poslušal, kako pripoveduje v II. stopnji o »Trpatvi«, Dolenjcu, v III. stopnji pa vinogradnemu Slovencu. Za moje otroke bi zadostovalo kar je v III. stopnji.

Kako začnajo te stopnje? Prva stopnja z lepim naukom: »Boga ne pozabi«, ta nauk je kakor lučica v prsih in še pregreha to lučico z aduši — tedaj so še dnevi, kot temne noči! — Še lepše začne druga stopnja: »Čuj, mladina, svete moje:« — »Molitev za slovanski rod« je pa premalo goreča in tako čudno modro izzveni, da dvomim, če jo bo kdo molil. Na 6. strani te stopnje je boljši začetek. Tretja stopnja začne dobro.

Kaj obravnavajo posamezne stopnje? Prva stopnja vse vprek, najrajša pa se drži domačih živali. Kljub temu, da je mnogo, ni mnogo; vendar pa s tem lahko dosežemo, da se otroci nauče dobro čitati, pripovedovati in dobe pojm o prostem spisu.

Druza stopnja je srečnejša. Je boljše čtivo in več izbire. Če napišem boljše čtivo, mislim, da so sestavki naravno pripovedovani, in ni na njih opaziti, da so nalašč otrokom prirojeni. — Treba